

PS-stik

Datum	Nûmer	Portefûljehâlder Deputearre Steaten
3 maart 2026	02481118	Kooistra en De Vries
		Ynformaasje
		Festgoed en Grunsaken

Underwerp

Ontwerp Friese Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel

Taheakken

- 20260226 FASN v1.5 def
- Bijlage 1 WUR Onderzoek
- Bijlage 2 Samenvatting fase 1 en 2 natuurherstel
- Bijlage 3 Verslag gesprekstafels FASN
- Bijlage 4 PCLG beleidsadvies Uitvoeringskader Stikstof FASN<< opsomming >>

Utstel

Provinsjale Steaten beslute:

1. Kennis te nemen van het ontwerp van de Friese Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel
2. Kennis te nemen van de uitkomsten van thematafels en van het beleidsadvies van de Provinciale Commissie Landelijk Gebied
3. Uw wensen en bedenkingen ten aanzien van dit ontwerp aan GS mee te geven
4. GS vragen het plan op basis van de door u en de maatschappelijke partners meegegeven wensen en bedenkingen definitief uit te werken en ter vaststelling in PS te agenderen

Oanlieding en gearfetting

Op 3 maart heeft GS ingestemd met het ontwerp van de Friese Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel. Deze aanpak is een belangrijke stap om vergunningverlening weer mogelijk te maken, zodat onze Friese ondernemers en Pasmelders/interimmers in Fryslân weer perspectief hebben. De vergunningenproblematiek komt voort uit de vaststelling dat op dit ogenblik een geborgde aanpak ontbreekt om de verslechtering in onze Natura 2000-gebieden tegen te gaan en de instandhoudingdoelen te behalen. Uit jurisprudentie blijkt dat vergunningverlening pas weer mogelijk is als per Natura 2000- gebied is aangegeven met welke maatregelen de achteruitgang van de natuur wordt gestopt en de instandhouding wordt bereikt. Om vergunningverlening weer mogelijk te maken is daarom herziening en actualisatie van ons uitvoeringsprogramma Stikstof (UPS vastgesteld in 2022) noodzakelijk en dit in samenhang met lopende programma's van andere provincies en het Rijk. Daarbij is een gebiedsgerichte aanpak met oog voor de integrale opgaven in een aantal gebieden noodzakelijk.

Wij leggen nu het ontwerp aan u voor om uw wensen en bedenkingen in het definitieve ontwerp mee te kunnen die wij uiterlijk september door PS willen laten vaststellen.

Foech/rol Steaten

Wij leggen nu het ontwerp aan u voor om uw wensen en bedenkingen in het definitieve ontwerp mee te kunnen die wij uiterlijk september door PS willen laten vaststellen.

U kunt daarbij de inbreng van de thematafels (bijlage 3) en het PLCG advies (bijlage 4) gebruiken. Uiterlijk september zullen wij u mede op basis van uw inbreng en een verdere participatie van de sectoren en medeoverheden in Fryslân het ontwerp inclusief de financiële dekking voor de uitvoering van deze aanpak aan u ter besluitvorming voorleggen.

Bestjoerlike foarskiednis

- In 2022 heeft u het Uitvoeringsprogramma Stikstof (UPS) vastgesteld. Dit is nog steeds vigerend beleid.
- Het UPS is opgegaan in het FPLG, maar verder niet tot uitvoering gebracht
- Vanuit het FPLG is het maatregelenpakket Landelijk Gebied tot uitvoering gebracht. Dit is momenteel een lopende programma. Tevens is een start gemaakt met het natuurherstelprogramma fase 1 en 2. In bijlage 2 wordt dit verder toegelicht. Dit is tevens een lopende programma
- In 2025 zijn drie IPO bouwstenen landbouw, natuur en agrarisch natuurbeheer mede namens GS aan het rijk aangeboden
- Landelijk is vanuit het vorige kabinet ingezet op vier sporen. In het ontwerp van de Friese Aanpak wordt dit kort toegelicht.

Doel / beëage effekt

Met deze aanpak wordt de strategie vastgesteld die Fryslân hanteert om op termijn de vergunningverlening in Fryslân te kunnen lostrekken. Daarvoor kiest Fryslân voor realistisch emissiebeleid gebaseerd op doelsturing en aanvullende natuurmaatregelen tot 2035. Daarnaast richt de aanpak zich op het wegnemen van drukfactoren op Natura2000-gebiedsniveau met geborgde maatregelen. Deze strategie zal er toe leiden dat per Natura2000 gebied duidelijk wordt hoe de doelen worden gehaald zodat vergunningverlening weer mogelijk wordt. Dit uitvoeringsplan wordt uitgewerkt in een uitvoeringprogramma.

Ynhâldlik

Gedeputeerde Staten van Provincies zijn bevoegd gezag voor de Natura 2000-gebieden die in de provincie liggen. De kwaliteit van de natuur is afhankelijk van veel verschillende factoren. Provincies moeten zorgen dat factoren die een negatief effect hebben op de natuur moeten worden weggenomen. Voorbeelden van deze drukfactoren zijn de hydrologie (watertoevoer en kwaliteit), invasieve exoten, natuurbeheer, predatie of omgevingsfactoren zoals recreatie. Een teveel aan stikstof is daarnaast een zeer bepalende factor op de kwaliteit in 12 van onze gebieden. Uit berekeningen van de WUR blijkt dat het merendeel van de neerslag van stikstof in de Friese natuurgebieden van buiten Fryslân komt. Deze drukfactor is door Fryslân daarom niet zelfstandig op te lossen. De stikstofproblematiek is een complexe opgave die alleen landelijk en met inzet van alle provincies samen kan worden opgelost.

De kern van onze aanpak is dat er aanvullende natuurmaatregelen worden uitgevoerd in en rond de Natura2000 gebieden. Voor stikstof geldt dat er op het vaste land van Fryslân van 2019 tot 2035 in ieder geval 30% reductie van ammoniak plaats moet vinden. Aanvullend daarop zal rond de gebieden in Zuid West Fryslân aanvullende reductie moeten plaatsvinden. Dit wordt nader uitgewerkt in een geborgde aanpak.

Een geborgde aanpak

Een geborgde aanpak houdt in dat we als provincie ons maximaal inspannen om aan de doelen voor stikstofreductie en natuurherstel te voldoen en een aanpak te hanteren die de

te nemen maatregelen en de resultaten hiervan borgt. We werken conform de wettelijke vereisten (inclusief jurisprudentie), hanteren de instrumenten die wettelijk gelden en monitoren de inspanningen en de effecten daarvan. Ook onze afspraken op sector- of gebiedsniveau zijn onderdeel van de geborgde aanpak. We moeten de zekerheid kunnen bieden dat voorgestelde en overeengekomen maatregelen ook echt worden uitgevoerd en de beoogde effecten hebben. Dit geldt dus niet alleen voor de inspanning door bedrijven, maar ook voor ons eigen handelen als provincie. Daarbinnen werken we maximaal op basis van vrijwilligheid. De criteria die wij verbinden aan de meer verplichtende en normerende onderdelen van de aanpak, werken wij uit in de definitieve versie van de Friese Aanpak op basis van de meest recente inzichten en het overleg met sectoren.

Kanttekenings en risico's

Verder uitwerking is noodzakelijk voordat vergunningen weer kunnen worden verleend. Zo moeten maatregelen per gebied nog worden uitgewerkt en met de stakeholders in de gebieden worden afgestemd. Daarnaast moeten maatregelen geborgd zijn, dat wil zeggen blijvend effect hebben. Voor sommige maatregelen, waaronder doelsturing, moet nog nader uitgewerkt worden hoe die borging kan worden vastgelegd. Deze aanpak leidt daarom, net als in andere provincies niet meteen tot het kunnen verlenen van vergunningen.

Een juridische geborgde aanpak

Uitwerking van de aanpak naar een uitvoeringsprogramma is nodig om te kunnen voldoen aan alle elementen voor borging en vervolgens vergunningverlening weer mogelijk te maken. Concrete maatregelen per gebied moeten nog worden uitgewerkt en met de stakeholders in de gebieden worden afgestemd. Omdat nog niet duidelijk is welke maatregelen andere provincies en het Rijk nemen is die optelsom niet zonder aannames te maken. Daarnaast moeten maatregelen geconcretiseerd worden en geborgd zijn, dat wil zeggen dat zeker is dat de maatregelen worden getroffen en het beoogde en blijvend effect hebben. Maatregelen met een tijdelijke vermindering van stikstofuitstoot hebben juridisch geen waarde om de vergunningenproblematiek op te lossen. Voor sommige maatregelen, waaronder doelsturing, moet nog nader uitgewerkt worden hoe die borging kan worden vastgelegd. Het vaststellen van de aanpak als zodanig leidt daarom, net als in andere provincies, niet meteen tot het kunnen verlenen van vergunningen. De aanpak is het startsein en geeft de richting om toe te werken naar vergunningverlening. Borging en normering staan mogelijk op gespannen voet met een vrijwillig aanpak en participatie maar zijn door goede duidelijke afspraken en plannen met de gebieden en ondernemers wel mogelijk.

Normerend spoor in 2035

Deze aanpak kenmerkt zich door een vrijwillige aanpak met de gebieden en haar ondernemers. Samen denken wij tot een geborgd maatregelenpakket te komen om in 2035 duidelijk te hebben dat wij de gebiedsdoelen op natuurherstel zullen halen. Om aan de voorkant juridisch te borgen dat deze gebiedsdoelen gehaald worden, moet er nu ook een besluit worden genomen dat indien er geen zicht is op de realisatie van deze doelen in 2035 de provincie als ultieme remedie in 2025 een normerend spoor zal inzetten. Zonder dit besluit verwachten wij dat deze aanpak bij de rechter niet gestand zal houden.

Fryslân kan de drukfactor stikstof niet zelfstandig oplossen

Het aandeel van Friese bronnen op onze natuur is gemiddeld ongeveer een kwart. Drie kwart komt uit de rest van Nederland en het buitenland. Om de opgave te behalen is ook reductie nodig in de rest van Nederland en het buitenland. Wij hebben daarom maar gedeeltelijk regie op deze opgave. Goede samenwerking en afstemming is daarom noodzakelijk. Het Rijk zal daarin samen met de provincies de regie moeten pakken. Het nieuwe regeerakkoord ondersteunt onze aanpak.

Voor deze aanpak zijn aanvullende middelen nodig

Voor de uitvoering van fase 1 en 2 (looptijd 2026 en 2027) zal aan Provinciale Staten bij de definitieve besluitvorming worden gevraagd om extra middelen à € 3,4 mln. (€2,9 mln. personeel + € 0,4 mln. externe deskundigheid) beschikbaar te stellen vanuit het begrotingssaldo (algemene middelen) beschikbaar te stellen. Aanvullend zullen middelen beschikbaar moeten komen voor de ondersteuning van de ondernemers en de extra natuurherstelmaatregelen, mede geadresseerd in door de provincies aan het Rijk aangereikte bouwstenen. Wij verwachten dat het Rijk deze middelen beschikbaar zullen stellen.

Participatie is belangrijk

In aanloop naar dit plan zijn 7 thematafels georganiseerd om een eerste reactie op de koers van de aanpak te kunnen geven en om ideeën, wensen en bedenkingen vanuit alle sectoren (industrie, energie, mobiliteit, wonen, bouwen, natuur en milieu, landbouw, kennisinstellingen, gebiedsinitiatieven/gebiedsprocessen en medeoverheden) op te halen. Deze inbreng (Bijlage 3) is bijgevoegd en zal ook met PS worden gedeeld. Na 15 april zal er een intensiever participatie traject worden opgestart waarin de medeoverheden (gemeenten, Wetterskip, provincies) ook zullen worden betrokken. Hiermee geven wij ook invulling aan de kritische noot die met name de gemeenten hadden over het procesverloop en hun betrokkenheid. Ook zullen de andere sectoren die bij de thematafels zijn aangeschoven wederom worden benaderd om in de slag van een finale aanpak mee te denken. Bovendien zal na vaststelling van de Friese Aanpak door de Staten dit najaar de start worden gemaakt met het uitvoeringsprogramma; bij de totstandkoming hiervan zullen we intensief met sectoren en gebieden in gesprek gaan. Afspraken met sectoren en gebieden kunnen nadrukkelijk onderdeel uitmaken van de geborgde aanpak die we voorstaan. Zonder deze afspraken is een geborgde aanpak niet mogelijk.

Advies PCLG

Op 20 februari 2026 heeft de PCLG een advies over het ontwerp uitgebracht. Dit advies is bijgevoegd in bijlage 4. Hierop is de onderstaande reactie gemaakt. Het PCLG advies is bij de stukken gevoegd.

- *Maak het concreet: Per spoor, per sector, per gebied.*
Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma beschouwen wij dit als een belangrijk uitgangspunt. We gaan het gesprek aan met betrokken sectoren, gebieden en partijen (collectief en zo nodig individueel) om met hen de relevante sporen uit te werken. Met als opdracht dat betrokkenen weten op welke wijze en in welke mate zij kunnen en moeten bijdragen.
- *Zorg voor meetbare effecten en juridische borging.*
Dit is randvoorwaardelijk in onze aanpak. De meetbaarheid en het inzicht in de effecten is cruciaal om juridische garanties te kunnen geven. Dit geldt zowel voor het reductiespoor (stikstof) als het herstelspoor (natuur).
Juridische borging heeft eveneens betrekking op de planologische instrumenten die nodig zijn om stikstofreductie en natuurherstel te kunnen garanderen; denk daarbij aan de inzet van de omgevingsverordening en eventueel de rol van omgevingsplannen die gemeenten opstellen. Wij pakken daarin onze rol als provincie en zullen ook andere partijen (o.a. het rijk) aanspreken op hun aandeel. Deze sporen zijn onderdeel van het uitvoeringsprogramma.
- *Stem af met ondernemers, sectoren en andere provincies, het Rijk en Europa.*
Dit past in de lijn van de hierboven genoemde punten. Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma (waarmee we starten na een PS besluit over de Friese Aanpak) zullen we uitwerking per sector en per gebied opstellen. Dit betekent dat we op verschillende manieren in gesprek zijn met ondernemers en sectoren. In Noord-Nederland werken we nauw samen met de provincies Groningen en Drenthe (ook op gebiedsniveau om de doelen in de Natura 2000-gebieden te realiseren) en in IPO verband trekken we als provincies gezamenlijk op in de afspraken die met het rijk en andere overheden (UVW, VNG) worden gemaakt. We gebruiken onze lobby

en public affairs om op rijks- en Europees niveau onze regionale belangen kenbaar te maken.

- *Blijf cyclisch evalueren en bijsturen.*

Jaarlijks zal de voortgang van het uitvoeringsprogramma worden gerapporteerd en wordt een doorkijk gegeven van de activiteiten in het komende jaar. In de jaren 2026 en 2027 (als het uitvoeringsprogramma wordt opgesteld) vindt de periodieke rapportage plaats via de reguliere P&C cyclus. Wij zetten er op in dat ook het rijk een rol heeft in een jaarlijkse rapportage van emissiereductie en natuurherstel en pakken hierin graag onze rol.

Komende bestuursperioden is het aan het dan zittende bestuur om te bepalen of het bovenliggende omgevingsprogramma Stikstofreductie en Natuurherstel dient te worden geactualiseerd. Daarnaast zullen wij in het ontwerp specifieke afspraken met de gebieden maken hoe hen blijven informeren en hoe zij een bijdrage aan de evaluatie en de mogelijke noodzakelijke bijsturing kunnen leveren.

Ofwagings

Met het vaststellen van deze aanpak zet u een eerste noodzakelijk stap om te komen tot een oplossing voor ondernemers en pasmelders in Fryslân.

Voor die vergunningverlening is de borging van maatregelen essentieel. Voor draagvlak is vrijwilligheid een belangrijke factor. Een aanpak waarin vrijwilligheid en borging samen komen is uitdagend, want iets dat vrijwillig wel of niet plaatsvindt is lastig te borgen.

Onze aanpak richt zich op de kracht en inzet van onze ondernemers om tot 2030 te laten zien dat we met elkaar tot een dalende lijn kunnen komen. En zal wanneer dat nodig is overgaan tot en afdwingbare norm in onze verordening.

Alternativen

Een alternatief is om te wachten op beleid van het Rijk. Dit betekent dat ondernemers in Fryslân langer in onzekerheid zullen blijven. Daarnaast is onduidelijk in welke mate rijksbeleid passend zal zijn in de gebieden van Fryslân.

Finansjeel

Om de maatregelen te kunnen uitvoeren die nodig zijn, is aanvullende financiering nodig. Voor de uitwerking van dit plan zijn aanvullende middelen nodig (€ 3,4 mln. voor 2026 en 2027 t.b.v. programmaorganisatie en inzet externe deskundigheid). De inzet van deze financiële middelen zal bij vaststelling van het definitieve plan door PS aan PS worden voorgelegd.

Vervolgens zijn additionele middelen nodig voor de extra natuurherstelmaatregelen en gebiedsgerichte stikstofreductie maatregelen. Deze benodigde resterende uitvoeringsmiddelen zullen in het uitvoeringsprogramma verder gespecificeerd worden. De komende tijd zal duidelijk worden welke middelen het Rijk voor de uitvoering van de stikstofproblematiek aan de provincies beschikbaar zullen stellen. In het regeerakkoord is hiervoor € 20 mrd. opgenomen. Het is in deze fase nog onduidelijk of de provincie zelf ook middelen zal moeten inzetten.

Partisipaasje

De communicatie rond dit plan richt zich op 3 participatiefases. In de eerste fase is de aanpak besproken via zogenaamde de thematafels voor de diverse sectoren in Fryslân. De tweede fase start in september en legt de focus op integrale samenwerking in de uitwerking van de aanpak samen met de stakeholders in de diverse aangewezen gebieden. Hiermee wordt het uitvoeringsplan vertaald naar een uitvoeringsprogramma (gereed eind december 2027). De derde fase richt zich op de uitvoering van de maatregelen (start in 2028).

Ferfolchrol PS

Wij willen graag uw inbreng in het definitieve ontwerp meenemen. Daarvoor worden het ontwerp u nu aangeboden zodat u uw wensen en bedenkingen aan GS kan meegeven. .
Het plan wordt uiterlijk september definitief ter vaststelling aan u aangeboden.
Het plan wordt vervolgens uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. We verwachten besluitvorming daarvan eind 2027.

Ljouwert,
Deputearre Steaten fan Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

drs. ing. J.J. Algra, sekretaris

UTSTEL

Underwerp :

Provinsjale Steaten fan Fryslân

Nei it lêzen fan it útstel fan Deputearre Steaten fan Fryslân fan 3 maart 2026
nr. , oangeande

Oerwagende dat : Met de kennisneming van het ontwerp van de Friese Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel een eerste stap wordt genomen om vergunningverlening in Fryslân weer mogelijk te maken door de inzet op extra natuurherstel, het nemen van hydrologische maatregelen en daar waar nodig stikstofreductie te realiseren. En dat de inzet van de benodigde maatregelen samen met de gebieden integraal zal worden opgepakt.

Beslute : 1. Kennis te nemen van het ontwerp van de Friese Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel
2. Kennis te nemen van de uitkomsten van thematafels en van het beleidsadvies van de Provinciale Commissie Landelijk Gebied
3. Uw wensen en bedenkingen ten aanzien van dit ontwerp aan GS mee te geven
4. GS vragen het plan op basis van de door u en de maatschappelijke partners meegegeven wensen en bedenkingen definitief uit te werken en ter vaststelling in PS te agenderen

Sa fêststeld troch Provinsjale Steaten fan Fryslân yn harren iepenbiere gearkomste fan ,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

A.G. Rosier, griffier